

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Ойсхарская средняя школа №3»

ПРИНЯТО

решением МО учителей

гуманитарного цикла

Протокол от 25.08. 2022г. № 1

СОГЛАСОВАНО

методист по УР

_____/Эскербиева З.М/
30.08.2022г.

**Фонд оценочных средств для промежуточной аттестации обучающихся
по учебному предмету «Родной (чеченский) язык»
(5-6 классы)**

Составитель: Усманова Раяна Изнауровна
учитель чеченского языка и литературы

Ойсхара 2022

Талламан белхаш 5 класс

Талламан диктант № 1 «Б1аьлланг б1араш»

Хьуьнхахула волавелча, мажделла охьаэгначу г1аш юккъехь карадо б1араш. Уьш, ц1ен бос болуш, дуьзна хуьлу. Диканиг бен б1аьлланга т1ера охьа ца дужу. Н1аьно талхийнарг т1ехь дуьсу.

Б1араш лахьош лелачу хенахь, хьуна хьалхара д1аоьккху цхьа экха. Иза тарсал ю. Цу жимачу экханан беснеш буьрка санна, юсаелла гахь, хаалахь, цуьнан бага б1арех юьзна юйла. Уьш цара, шайна 1аьнна кечам беш, д1адахка хьош ду шайн хари чу. Иштта адамашна а, дийнаташна а пайдехь ю б1аьлланг. Вай хьуьнан б1ар а олу цунах.

Т1едиллар: 1. Т1аьххьарлера предложени синтаксически къастае.

2. Т1аьххьара яьржина предложени, яржаза предложене ерзае.

Талламан диктант № 2 «Лагерехь»

Беха ц1ула сара баьккхира к1анта. Иштта нийса сара гина бацара цунна.

Малх делкъал т1аьхьенга лестинера. Ц1аьххьана дагавелира Саша, вухаверза веза ша аьлла. Схьаихинчу новкъа ваха а г1ерташ, д1аволавелира иза. Амма билгало йолуш цхьа а х1ума ца хаалора. Тидам ца бинера. Эххар а кхийтира иза, схьавеанчу новкъа ша вухавоьдуш цахиларх. Болар сихдира цо. Х1инца х1умманах а самукъа ца долура, цхьа лаам бара дерриг са д1алаьцна-сихха кху хьуьнхара аравалар

Т1едиллар: 1. Шала элпашна буха сиз хьакха.

2. Билгалдаьккхинчу дашна фонетически къастам бе.

Талламан диктант № 3 «Мокха хьоза».

Каде хьийза б1аьста мокха хьоза. Иза кьардайна олхазар ду. Уьш даим вовшашца девне хуьлу. Кор диллина хилча, корах чу дог1ий а, раг1у к1елахь лаьттачу пхьег1аш чу хьожийа, шена амал бо оцу хьозано. Цо деш дерг доккха зен дац, цо бечу пайдане хьаьжча. Оцу кьардайначу хьозано цхьацца к1еда х1уманаш лахьош, шен бен бо. К1орнеш цо кхобу стоьмаш т1ехь хуьлуш долу зуламе н1аьний даош. Цундела 1алашдан деза и олхазар. Иза адамашца угар ч1ог1а гергарло долуш ду.

Т1едиллар: 1. Дешнийн х1оттам билгалбаккха: адамашца, гергарло

Талламан диктант № 4 «Б1аьсте».

И шийла 1а доькхуш, йовха а, екхна а еара х1ара б1аьсте. Шура санна к1айчу башлаьмнашна т1ехула яй-й д1ашершара нур догу мархаш. Церан дуткьий 1индаг1аш лаьмнийн басешкахула, вовшашна т1аьхьа а уьдуш, ловзуш т1ехдуйлура, сих-сиха аматашца хийцалуш. Х1аваь т1етт1а дохлуш дог1ура. 1аь а г1уьттуш, денлучу бай т1ера хьалаг1ертара заза-буц. Б1аьстено кхелина 1алам догц1ена делаькежара массарна а.

Школан бешара дитташ заадаьккхина хаза кечделлера, и керт а кьагош, амма шайн хазалла х1инца а ца хуучух тера, эсала лаьттара уьш.

Т1едиллар.

1.2-г1а легар чу дог1у ц1ердешнаш схъаязде.

V-XI классийн дсшархойн диктантийн мах хадорехь хъехархочо куьйгалла оьцу кху некъех:

1. Диктантехь орфографически а, пунктуационни а г1алаташ къаьст-къаьстина лору, оценка юкъара юьллу.

2. Диктантана «5» дуьллу, нагахь цхъа а орфографически г1алат дацахь я цхъаннал сов пунктуационни г1алат ца хилахь.

3. «4» дуьллу, кхааннал сов орфографически а, щиннал сов пунктуационни а г1алат ца хилахь (я шиь орфографически, кхоь пунктуационни г1алат хилахь).

4. «3» дуьллу, ялханнал сов орфографически а, пхеаннал сов пунктуационни а г1алат ца хилахь (я 5 орфографически, 5 пунктуационни г1алаташ хилахь).

5. «2» дуьллу, иттаннал сов орфографически а, пхеаннал сов пунктуационни а (я барх1аннал сов орфографически а, ворх1аннал сов пунктуационни а) г1алаташ ца хилахь.

Дешархочун балха т1ехь г1алат лара деза, орфографическиа, пунктуационни а, муьлхха а бакъо талхош, диктант язъяле оцу классехь я цул лахарчу классашкахь 1амийнчух иза хилахь. Нагахь санна талламан диктантехь 5 ша дина нисдарш хилахь (нийса цаяздинарг нийсачуьнца хийцина) оценка цхъана баллана лаг1йо, иштта оценка «5» ца дуьллу, диктантехь 3 я цул сов нисдарш хилча.

Оценка юьллуш, ца лоруш дуьту:

1. Программехь йоцу я 1амийна йоцу орфографически а, пунктуационни а бакъонаш талхош долу г1алаташ (масала, V классехь хандешан карарчу а, яханчу а хенийн чаккхенаш нийсаязъяр, спряженешкахь хандешнийн нийсаяздар, подлежащий, сказуемийн юккъехь тире йиллар-цайиллар ца 1амадо. Уьш VIa, VII a, VIII a классийн программехь ю).

2. Тилкхаздаьлла г1алат (описка) лору, масала, *белхало* хила дезачохь *белхано* яздинехь, *1уьйре* хила дезачохь *1уьйле* яздинехь.

3. Нохчийн маттахь зевне мукъаза й (йот) яздар, масала: йоза хила дезачохь *еза* яздахь, йог1у (ег1у), юьртахь (йуьртахь), юьгу (йуьгу) яздахь.

4. Орам ларбеш а, ораман аьзнаш хийцалуш а терахьдешнаш яздар, масала: *исс* - *иссалг1а*-*уьссалг1а*, *итт* - *итталг1а* - *уьтталг1а*.

5. Къовсамечу мсттигашкахь чолхечу дешнийн нийсаяздар, масала: *пайдаэцар* - *пайда эцар*, *нийсаяздар* *нийса*- *яздар*, *г1одар* - *г1о дар*, и. д1. кх.

6. Дешнашкахь дифтонгаш язъяр: *къега*- *къиэга*, *терса*- *тиэrsa*, *оза*-*уоза*, *еха* - *йиэха*, и. д1. кх. а.

7. Цердешнийн къовсаме яздар: *стогалла*- *стагалла*, *мох* – *мохан*-*механ* - *махан*, *морха*, и. д1. кх. а.

Дешархоша далийтинчу г1алаташна юкъара даккхий а, кегий а г1алаташ къасто деза.

Даккхий гIалаташ лору:

1. Хьалхенца Iамийна а, йозанехь алсам пайдаоьцуш а йолу орфографически, пунктуационни бакьонаш талхош долу гIалаташ:

2. Мукъазчу элпашна юккье яз деш долу къасторан хьаьркаш, масала: *хIаллакьхилла, меттахьхьайра*.

3. Дешхьалхенца йолчу я чолхечу инфинитиван суффиксийн язъяр.

4. Хандешнех хиллачу тайп-тайпанчу къамелан дакъойн яздар (*оху -охуна я охана, тоьгу - тоьгуна я тоьгана*).

5. Хандешан ихначу хенан язъяр, масала: *бохура я бахара, моьттура я моттара*.

6. Кху кенара цIердешнийн яздар: дечиган я дечган, эчиган я аьчган.

7. ЦIердешнийн а, билгалдешнийн а массо къобалйина тIеэцна йолу яцйинчу а, юьззинчу а форманийн язъяр, масала: *гIуллакх я гIулкх, гIиллакх я гIилкх*.

Дсшархочун балха тIехь цхьамогIа (кхоь я цул сов) цхьана бакьонна нислуш гIалаташ хилахь, диктантана оценка лакхаяккха мега, масала, дешан чаккхенга н яздарехь, доца шеконан элпаш (а, и, у,) яздарехь.

Комплексни талламан белхашкахь, диктантах а, тIедилларех а

(фонетически, лексически, орфографически, грамматически, пунктуационни) лаьттачу, ши оценка юьллу-хIора балхана шен-шен.

ТIедилларийн мах хадорехь куьйгалла оьцу кху некъех:

«5» дуьллу, массо а тIедиллар нийса кхочушдинехь;

«4» дуьллу, тIедилларийн $\frac{3}{4}$ дакъа нийса динехь;

«3» дуьллу, болх ах я цул сов нийса бинехь;

«2» дуьллу, болх эханал кIезиг бинехь.

Билгалдаккхар:

Орфографически а, пунктуационни а гIалаташ, тIедиллар кхочушдарехь дина долу, диктантан мах хадеш лору.

Талламан белхаш

6 класс

Талламан диктант №1 грамматически т1едилларца «6-чу классехъ 1амийнарг карладаккхар. Къамелан дакъош» темина.

Хъуьнан дахар

Сарахъ оха тхешан т1обьмигаш кечдира. Оха цу чу г1утакхаш а, аптечка а, кедаш а, 1айгаш а дехкира. Са ма-хилли тхо новкъа девлира.

Новкъахъ Салас ког хадийра. Тхан санитар, цунна йод а хъаькхна, д1абихкира иза. Сала т1аккха д1авеара.

Оха сада1а билгалъяьккхинчу меттигана т1екхача барх1 километр йисинера. Новкъахъ тхо уьшалшна т1е 1иттаделира. Амма тхан разведчикашна дика некъ карийра. Т1аккха тхо оцу новкъа д1адахара.

Т1аьхъара сада1а севцира тхо боккха 1ам болчохъ. Ц1еххъана тхуна хезира бер доьлхуш. Тхо девдда цига дахара. Жима ши йо1 тилаелла хиллера. Оха и шиь новкъа яьккхира.

Грамматически т1едиллар:

1. Хьалхарчу предложенина синтаксически къастам бе.
2. 1-чу предложенехъ билгалдаха шайна девза къамелан дакъош .

Талламан диктант № 2 «Воккха стаг Бисолтий, жима Хьамзаттий»

Бераш доцуш, шаьшшиь 1аш дара доккха ши стаг: Бисолтий, Селахъаттий. Дечке ваха тохавеллера воккха стаг Бисолта. Цуьнан лулахочун Дудин Хьамзат ц1е йолуш клант вара 6-чу классехъ доьшуш. Хьамзат а вахара Бисолтица

хъуьнах. Доккхачу хин йисте д1акхечира и шиъ. Башха кхерам боцуш дехъа велира Бисолтий, Хъамзаттий. Бисолтас дечкийн баххъаш ц1андора. Ткъа Хъамзата ц1андина генаш цхъана метте т1ек1ел дохкура. Дашанза дисинчу лайн майданаш т1ехъ йолу олхазарийн ларш къестайора Хъамзата.

– Х1ара хъаьжой байинчу ч1ег1аган ю, х1ара къоьзачу ч1ег1аган ю, х1ара мошанан ю бохуш, воккхачу стагана гойтура цо уьш.

– Хъуна стенах, муха евза уьш?

– Ас тидам бина церан, д1адаханчу экханан, олхазаран лоре а хьожуш. Ж1аьлин, цхьогалан, берзан, кхидолчу акхаройн, олхазарийн а лараш къастало соьга. (102 дош) Х-А. Берсанов

Грамматически т1едиллар:

1.8-чу предложенина синтаксически къастам бе.

2. Оцу текста юкъара схъаязде 5 билгалдош шайца уьйр йолчу ц1ердешнашца. Билгалдаккха церан тайпа, терахъ, дожар

Талламан диктант № 3 «Ши к1ант тилар»

Деъна са хилира. Гобаьккхина хъун яра лаьтташ. Цхъана а меттехъ некъан лар яцара гуш.

Ши к1ант ц1ехъа верза лууш вара. Амма муьлхачу аг1ор ваха веза ца хууш, тиллера и шиъ. Мацвелла кийра 1ийжара.

Делкъхан хиллера. Бажа лелла некъаш карийча жимма сапарг1ат даьллера
шина к1ентан. Ламанан дежийлашкахъ гуш дара жа а, бежнаш а. Дукха гена
валале, бетта мохъ хезира шина к1антана.

Ц1ера т1аьхъа даьлла орца, сахиллалц маьхъарий, детташ, 1аннаш цоьстуш
леллера. Лечий, 1алхий царна карор вара, и шиъ цхъаьна аг1ор д1аихна гена
ваьлла ца хиллехъ.

Шаьш 1ачу к1отарара вуьрх1итта-берх1итта километр хиллал д1а ихна
хиллера и шиъ.

(Х-А.Берсанов)

Т1едиллар: 1. Терахъдешнаш билгалдаха.

2.Кхоалг1ачу предложенина синтакс. къастам бе.

Талламан диктант № 4 «Б1аьсте».

Шолг1ачу дийнахъ, кхунна г1о дан ц1ахъ сецначу 1абдуллас г1о а деш,
нехан бежнаш дажо дигира Ахьмада. Малх дика лакхабаллалц кхунна г1о деш а
1ийна, шен керт-кехъ г1уллакхаш дан д1авахара 1абдулла. «Стовн колл» олучу
меттехъ бажа а бажош, б1аьстенна х1инцца самадолуш доллучу 1аламан хазалле

а хьобжуш, гуш долчу суърто б1аьргана там хуьлуйтуш, сапарг1ат даьккхина вара Ахьмад. К1антана хазахетара х1инцца заза даьккхина стеш а, сенъелла йог1у буц а, доллу х1ума серла даьккхина, дох а дина болу кьегина схьакхетта малх а. «Кеста хьун а сенлур ю, буц лакха а ер ю, стоьмаша заза а доккхур ду», – ойла йора к1анта. Ахьмад х1ума йиьна воллушехь, кхуьнан б1аьрг кхийтира схьайог1учу шина зудчух. Кхунна девзира шен ненан болар.

Т1едиллар:

1. Т1аьххьарчу предложенина синтаксически кьастам бе
2. Т1аьххьарчу кхаа предложенера хандешнаш схьа а яздай, церан хан, терахь билгалдаккха.